

Entrevistes

Educació social per totes les vies

Oscar Barril Andrés

Entrevistem quatre professionals de l'educació social amb quatre orígens formatius diferents: un habilitat per la via de la formació específica, un graduat, un diplomant i una habilitada per la via de l'experiència professional. Diferents generacions, diferents motivacions, diferents territoris, àmbits de treball diversos i una mateixa professió. Amb aquestes quatre entrevistes, volem saber si hi ha diferències en la intervenció social de cadascun d'ells, en la seva perspectiva laboral o en la mirada de futur de l'educador social, tot i els seus camins diferents.

Entrevista a Xavier Suñer

■ Oscar Barril Andrés, educador social. Ajuntament de Sant Cugat del Vallès.

“Fent reparacions en un CRAE de menors, va aflorar la meva vocació d’educador social.”

Entrevistem en Xavier Suñer, 48 anys, actualment treballa a la Secció de Polítiques Socials, a l’Ajuntament de Sant Cugat, en l’àmbit de Ciutadania, responsable de l’Oficina del Voluntariat i del Banc del Temps, i allunyat de l’atenció primària, que sí que va exercir durant uns quants anys als serveis socials bàsics de l’Ajuntament de Sabadell.

Quants anys vas estar fent atenció a primària a Sabadell?

Hi vaig estar 5 anys.

Quins records tens d’aquest pas? El trobes a faltar?

Recordo treballar casos amb profunditat, i el vincle que es-
tablies amb les persones, vincles molt potents, llàgrimes que
sovint servien per alliberar tensions. Tinc molt bon record
d’aquesta etapa, situacions molt intenses.

**Anem més enrere: quina va ser la teva motivació per estudiar Educació Social? De fet, quan vas decidir em-
prendre el caminar de l’educació no formal, la carrera
no existia de forma oficial, oi?**

Sempre dic que la professió d’educar social em va triar ella a
mi, i no jo a ella. En aquella època, buscava una feina que em
donés alguna cosa més que remuneració, quelcom més que
produir, volia trobar un sentit al que estava fent.

I per on vas començar a treballar?

Jo vaig anar a parar per casualitat a un CRAE, a prop de
Besalú, com a noi de les reparacions dels desperfectes que
cometien els menors del centre. En el poc temps d’estar en
aquell centre, vaig establir un vincle espectacular amb els nois

**“Sempre dic
que la professió
d’educador
social em va triar
ella a mi,
i no jo a ella.”**

“En una societat tan liberal econòmicament, és difícil que una professió com l’educació social pugui tenir un paper més protagonista.”

i noies. Els vaig proposar construir un hort i una granja, i en 3 mesos em vaig adonar que estava fent més feina socioeducativa que els mateixos educadors del centre! La directora em va contractar com a educador social, i em van enviar a les Cases d’Alcanar, en un altre CRAE. Aquí també vaig establir molt bon vincle amb els menors, i també amb l’equip d’educadors. Durant aquella etapa, vaig aprofitar per fer els estudis d’Educació Social, que encara no eren universitaris, a l’Escola d’Educadors Especialitzats de Girona. Durant aquells tres anys vaig travessar Catalunya moltes vegades! Girona-Tarragona, Tarragona-Girona!

Com veus la professió actualment? Estem prou reconeguts?

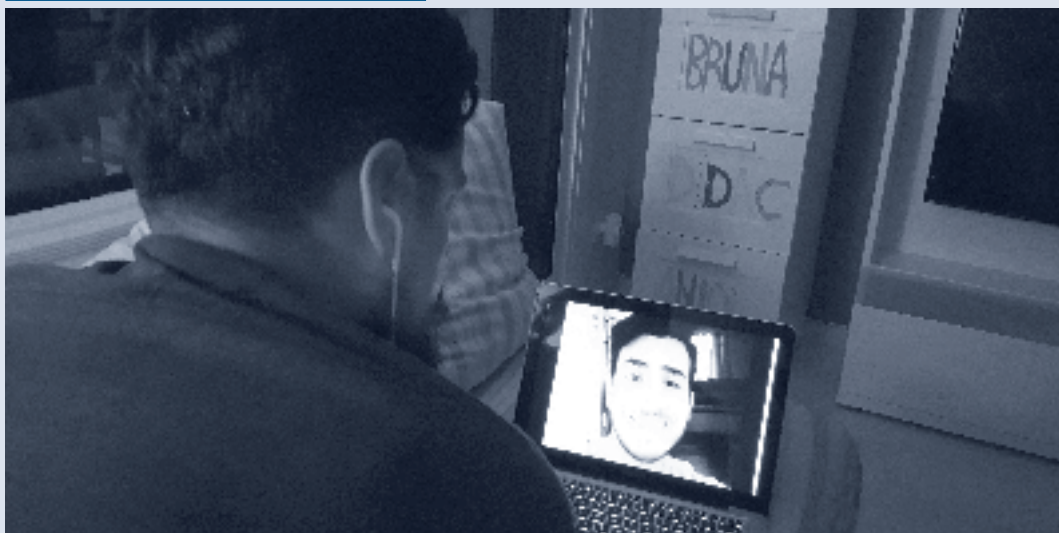
En el moment més dur de la crisi econòmica, els diferents governs han anat desmantellant el sistema de benestar social, i injectant diners a la banca privada, responsables, en part, de la depressió econòmica. Malauradament som en una societat on el poder i la competitivitat són valors predominants, manca humilitat, compromís, solidaritat. En una societat tan liberal econòmicament, és difícil que una professió com l’educació social pugui tenir un paper més protagonista, més important, més reconegut.

En els darrers anys crec que ens hem anat desvirtuant, hem passat de ser una professió on l’acció tenia lloc als carrers, als barris, i de mica en mica hem anat tancant-nos als nostres despatxos, i fent gestions més administratives, com donar recursos i ajudes econòmiques, i això ha fet perdre espai i temps a l’atenció directa i a la pràctica socioeducativa.

Es com si serveis socials s’hagués transformat en un mecanisme polític, per contenir situacions de risc, a través d’ajudes econòmiques, i estem perdent l’espontaneïtat de l’acció socioeducativa directa. Cal recuperar el camí de transmetre valors, pautes, hàbits, principis a la societat, deixar de fer d’administratius, i tornar a l’acció directa.

Entrevista a Samuel Sánchez

“Malgrat que siguem una professió jove, la nostra tasca és fonamental, i no veig altres professions que puguin substituir el nostre ofici.”

En Samuel Sánchez és el més jove dels entrevistats, 27 anys. Va acabar el grau d'Educació Social el maig del 2015, a la Fundació Pere Tarrés, i actualment treballa al CRAE Nazareth, a Barcelona.

Què se sent exercint la professió d'educador social?

Sento respecte, ja que treballar en l'acció social és delicat, perquè treballem amb persones, crec que hem de saber cuidar-nos personalment, perquè els problemes o conflictes que sorgeixen a la feina no ens acabin afectant.

Com veus la situació dels centres residencials, que és on treballes ara?

“Tinc un bon record del meu pas per la facultat, però crec que acadèmicament es podrien millorar moltes coses.”

Treballar amb menors en risc d'exclusió social, que estan deseparats, i es troben sols a la vida, en gran manera per culpa dels seus pares, buscant el seu camí, té una enorme dificultat, però alhora és molt gratificant. Responsabilitzar-nos dels menors i crear vincle és una tasca molt complexa.

Crec que la feina dels educadors socials en els CRAE està infravalorada, ja que som els que més temps passem amb els menors, i els que menys participació tenim en la decisió final sobre les seves vides. Se'ns escolta poc, i tenim poca força en les decisions finals.

Què et va motivar a estudiar Educació Social?

Va ser un canvi radical a la meua vida. Des del batxillerat vaig orientar el meu camí cap a Econòmiques, però al final vaig decidir fer un gir, fer un mòdul de grau superior d'Integració Social, i després Educació Social. La meua manera de ser, la meua personalitat està feta per treballar amb persones. La veritat es que no em peneixo gens de la decisió que vaig prendre.

Et sents satisfet de la formació que has rebut?

A la universitat no es treballa bé la recepció del estudiants de mòduls com jo i, d'altra banda, la dilatació acadèmica del grau (quatre anys) fa que sovint es repeteixin conceptes i temaris.

Tinc un bon record del meu pas per la facultat, però crec que acadèmicament es podrien millorar moltes coses.

Com veus la professió? Estem prou reconeguts i valorats?

Crec que ens queda molt per estar prou reconeguts. Atures algú pel carrer i li preguntes què és un educador social i encara hi ha gent que es pensa que treballes en una escola (i no dic que no hi puguem ser).

Som una professió encara jove i, a poc a poc, amb el temps, anirem situant-nos al lloc que ens pertoca a la societat. La nostra tasca és fonamental, i no veig altres professions que puguin substituir el nostre ofici.

Entrevista a Nolas Millán

“No he viscut mai el burn-out, me'l van explicar a la universitat; si treballes buscant el vincle, no hi ha res a témer.”

En Nolas Millán té 41 anys i va estudiar la diplomatura d'Educació Social, a la Fundació Pere Tarrés. Actualment treballa a la Cooperativa Suara.

Parlem de la teva feina, Nolas: quant fa que treballes a Suara i quina és la teva funció?

A Suara farà 15 anys que hi treballo d'educador social, sempre en l'atenció directa, sense càrrecs directius.

“Em crema més l’estructura del sistema, els condicionants externs, que la intervenció amb els usuaris, malgrat que siguin experiències molt dures.”

Vaig començar amb la infància, centres de dia, Raval, Salvador Gavina; després ja vaig passar als CRAE, i des d’aleshores i fins ara he anat treballant en centres residencials: pisos per a dones vulnerables amb fills, albergs per a sense sostre a la Barceloneta, una casa d’acollida per a persones amb VIH-SIDA, centres residencials amb menors indocumentats no acompanyats, adults en situació d’exclusió severa.

Has tingut molts perfils diferents en la teva carrera... Ets un educador polivalent... Et veus tota la vida fent d’educador social?

Ostres! No en tinc ni idea! Suposo que sí, ara mateix sí.

Fa molts anys que es parla del *burn-out* en el nostre ofici? Què en penses? Tens por, tu que has treballat amb col·lectius amb molta vulnerabilitat?

A mi el *burn-out* me’l van explicar a la universitat, però no me l’he trobat en la forma en què m’havien dit; em crema més l’estructura del sistema, els condicionants externs, que la intervenció amb els usuaris, malgrat que siguin experiències molt dures. Em trobo còmode amb la manera com treballem a la cooperativa, buscant sempre el vincle, i això no em produeix *burn-out*.

Com veus la professió exercida en institucions privades, cooperatives, associacions? Està prou reconeguda?

Jo puc parlar de la meua entitat, la cooperativa on sóc ara, i on fa anys que treballo.

El percentatge dels educadors ha minvat una mica els darrers anys; Suara es va formar de la unió de tres cooperatives, una de les quals era d’educadors, uns vuitanta! Això es nota.

Ara mateix el perfil de l’educador té menys pes, però crec que la filosofia del treball socioeducatiu de l’educador social ha quedat impregnada a la cooperativa. Perfils que no tenen

la nostra formació: treballadores familiars, treballadores socials, integradores socials... mantenen la filosofia transversal de treball d'un educador.

El fet que hagi minvat el nombre d'educadors social a la cooperativa et preocupa?

No és un aspecte que es degui tant al fet que no es confiï en la figura, sinó que Suara ha anat assumint altres projectes, on es requerien perfils professionals diferents.

Em preocupen altres coses... El nostre ofici és poc productiu en termes econòmics; som els pàries! I en temps de crisi moltes entitats i administracions s'han estalviat diners, contractant professionals menys especialitzats, amb un coneixement més bàsic, per fer una tasca o desenvolupar un projecte; això pot fer perillar la nostra professió, per aquest motiu és important que s'aprovi una Llei de l'Educació Social.

Com et vas ficar en aquest món? Podríem dir que ets educador per vocació? Qui et va motivar per estudiar Educació Social?

Jo era una mica *ni-ni*, la meva família em va donar una formació molt encaminada al lleure, he estat molts anys vinculat a l'escoltisme, em van posar un nom molt especial, molt relacionat amb l'obra social, amb l'acció social. Sant Pere Nolasc auxiliava els desvalguts!

Ho tenies a l'ADN?

Ha, ha! Fer de cap de monitors et dona unes taules i una base, sis anys de monitor amb menors de 12 a 18 anys; jo havia estudiat FP d'Automoció, i un dia la meva mare em va dir: "Has sentit parlar de la carrera d'Educació Social? Vaig buscar-ne informació i m'hi vaig llançar.

Quan fas d'educador veus que la teva personalitat encaixa en aquest ofici?

"El nostre ofici és poc productiu en termes econòmics. Això pot fer perillar la nostra professió, per aquest motiu és important que s'aprovi una Llei de l'Educació Social."

“Estem portant la nostra professió cap a un perfil molt administratiu, deixant de banda la intervenció.”

No he nascut per ser educador social, m'hi he trobat, i amb els anys he descobert que m'agrada i que ho faig bé; no se m'ha queixat mai cap usuari!

Quins records tens de la teva etapa formativa, de la diplomatura?

Tinc uns grans records, sobretot de les amistats que vaig fer; eren estudis molt interessants com a plataforma de sortida, però en algunes coses desconnectats de la realitat. Quan vaig començar a treballar encara me'n vaig adonar més. Un dia em vaig veure serrant fusta per a una llar de foc, l'endemà pintant les parets d'una habitació... D'això a la universitat no se'n parlava, i hi ha moltes altres coses que es podrien tractar... Hi havia molt marc teòric i poc pràctic. Tot i això, aquest fet no sé si és culpa de la universitat o és culpa meva. Ha, ha!

Estem portant la nostra professió cap a un perfil molt administratiu: informes, valoracions, graelles, memòries... deixant de banda la intervenció.

Després del que m'has dit al final, quin futur li veus a la professió? Ets optimista?

M'agradaria que la professió desaparegués, però no passarà, malauradament. El meu ideal seria que els educadors socials deixessin de treballar amb l'exclusió i la pobresa, i es poguessin dedicar a la promoció del lleure, la cooperació, el civisme, la solidaritat, la part creativa de la societat, però ara per ara ho veig difícil.

Entrevista a Anna Gràcia

“L’educador o educadora social pot tenir un paper d’acompanyament als centres escolars, molt important, i pot aportar un coneixement del treball en xarxa del municipi, que a vegades els manca.”

Parlem amb l’Anna Gràcia, de 52 anys, educadora social, i amb una àmplia experiència a l’atenció primària, 17 anys als serveis socials bàsics de Sant Cugat del Vallès.

Anna, tu vas estudiar per ser mestra: vas exercir-ne? A què es va deure aquest canvi?

Vaig estudiar Ciències de l’Educació, especialitat en Pedagogia Terapèutica. Vaig estar fent de voluntària a molts llocs, l’acció social em va atrapar des del principi. Les pràctiques de la carrera les vaig fer en una presó juvenil, i em va enganxar el treball amb joves de 16 a 21 que havien delinquit. Després vaig estar treballant a Wad-Ras 10 anys, amb dones, una experiència fantàstica. Ja veus que no vaig tocar gaire les aules.

“L’educador o educadora social pot tenir un paper d’acompanyament als centres educatius molt important.”

Et va servir la teva formació pedagògica per ser educadora social?

La carrera i un màster en criminologia em van servir per a l’habilitació com a educadora social. Després, a la pràctica, la formació em va servir per a molt: psicologia, temes cognitius, d’acompanyament... Vaig quedar satisfeta de la formació que vaig rebre, ja que va ser molt oberta.

Creus que l’educador o educadora social, pot estar present a les escoles i instituts?

L’educador o educadora social pot tenir un paper d’acompanyament als centres molt important, i pot aportar un coneixement del treball en xarxa del municipi, que a vegades els manca. O el fet de poder treballar el vincles de confiança, amb els joves, molts cops inexistent a secundària.

Els darrers anys, com has viscut la transformació del camp social? Han canviat les coses, els usuaris, la societat?

Fa uns anys el perfil de treball era de persones desadaptades, amb manca d’afectivitat, situacions cronificades, gent a l’atur de famílies desestructurades, i en algun cas amb addiccions d’alcoholisme; això canvia amb la crisi, i abans de la crisi, també, amb l’explosió de la immigració. Treballar les mateixes coses, amb una persona que arriba d’una altra cultura, al principi, personalment va ser molt dur professionalment; l’adaptació, el dol migratori...

També m’agradaria destacar un treball molt dur, que anys enrere era invisible; la violència de gènere. D’una banda, m’alegro que aquests casos surtin a la llum cada cop més, i que els puguem treballar des d’atenció primària; d’altra banda, són fenòmens molt tristos, que reflecteixen el costat més fosc de la societat.

La llei de la dependència també va representar tot un sotrac per als ajuntaments: haver de fer els tràmits corresponents, i acompanyar les famílies amb dependència.

Hi ha alguna cosa que no t'agradi d'aquests canvis, aplicats a la feina de l'educador o educadora?

És evident que hi ha hagut grans canvis. Evolució, però també involució. Grans avenços tècnics, de registre, de recull de dades, que resta al treball d'intervenció directe. Hauríem de recuperar una mica els orígens bàsics, que ens feien ser més assistencialistes.

Segur que has tingut estudiants en pràctiques. Com veus els futurs educadors socials? Surten prou preparats de la universitat?

Sí, m'agrada transmetre els meus coneixements a futurs educadors i educadores. Tenim joves amb moltes ganes, iniciativa i creativitat. Només els falta poder fer unes pràctiques participatives, amb certa autonomia, responsabilitat...

Em consta que hi ha llocs que no permeten pràctiques plenes, transparents i participatives. **Q**

CITA ARTICLE

BARRIL, Oscar. "Educació social per totes les vies". *Quaderns d'Educació Social*. Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya. Núm. 19 (novembre 2017), p. 24-35.

RESUM

Tres educadors socials i una educadora social, quatre generacions i quatre orígens formatius diferents: grau, diplomatura, habilitació i convalidació. Però, malgrat tot, amb molts punts en comú. Tots quatre mostren passió i vocació per la seva feina, i el vincle amb les persones amb qui treballen és l'element clau en els seus camins laborals.

Paraules clau: educació social, estudis, professió, vocació

ABSTRACT

Three social educators, four generations and four different education paths: 4 year university degree, diploma, qualification and validation. But, in spite of this, they have many common points. They all show passion and vocation for their work, and the relationships with the people they work for are the key element of their career paths.

Keywords: social education, studies, career, vocation